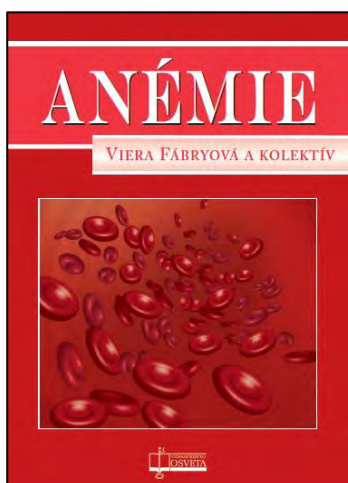

Predstavujeme nové knihy

Viera Fábryová a kolektív: Anémie

Roku 2017 pribudla z vydavateľstva Osveta v Martine ďalšia monografia rozširujúca vedomosti z hematológie, a to rozsiahle dielo „Anémie“ z pera docentky MUDr. Viery Fábryovej, CSc., mim. prof., a kolektívu spoluautorov.

Jednoduchý a stručný názov pre problematiku natoľko rozšírenú a známu, že na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že ide

o „nosenie dreva do lesa“. Anémie sú síce jednoduchý a krátky názov, skrýva sa však za ním obrovské množstvo chorobných jednotiek, primárnych, ale vo väčšine prípadov sekundárnych, a práve preto ďaleko presahujúcich len problematiku hematológie. Naopak anémie by mal ovládať každý lekár, a to nielen internista či geriatra, ale aj anesteziológ i predstavitelia chirurgických disciplín vrátane gynekológov. Často sú to internisti, ku ktorým sa chorý s anémiou dostane ako k prvým špecialistom. A bohužiaľ i tu sa stretávame s nepochopením etiológie anémie, s nevedením si pravej príčiny, a teda s neriešením kauzálneho problému. Sideropenická anémia u mladej ženy sa potom nerieši kauzálne – doplnením chýbajúceho železa a riešením príčiny chýbania železa, ale podaním viacnásobnej transfúzie erytrocytov! U pacientky, ktorá ani nemá príznaky anemického syndrómu. Lieči sa tu „číslo“, hodnota hemoglobínu a nie podstata choroby. Bez uvedomovania si možných ťažkých následkov pre ženu, ktorá ešte nerodila a pre ktorú podanie cudzej krvi môže viesť k takej aloimunizácii, ktorá neskôr v tehotenstve môže viesť k poškodeniu plodu a k nemožnosti donosiť živé dieťa s daným partnerom. To je len jeden z prípadov ilustrujúci nesprávny prístup k manažmentu anémie, ďalšie prípady by sa našli napr. u starších chorých, kde sa anémia môže podceňovať. Pritom tu – na rozdiel od predchádzajúceho príkladu, kde ani anémia vysokého stupňa nemusí vôbec znamenať ťažkú chorobu – aj ľahký stupeň anémie môže znamenať prvý príznak závažného, napríklad onkologického procesu. Preto pre správny manažment anémie je potrebné chápať patofyziologický proces vedúci k jej vzniku.

Prečo tento úvod? Preto, lebo „Anémie“ z pera pani doc. Fábryovej patria k učebniciam s veľmi širokým záberom. Kniha je napísaná „čitateľne“ – teda zrozumiteľne – aj pre

špecialistov nehematológov. Anémie môžeme deliť z viacerých hľadísk. Samozrejme, z hľadiska laboratórneho nálezu, ktorý máme pred sebou, môžeme deliť anémie na normocytové, mikro- i makrocytové, prípadne normochrómne, či hypochrómne. Ale toto delenie a pochopenie podstaty anémie z laboratórneho nálezu je vhodné len pre skúsených špecialistov – hematológov.

Autorka zvolila tradičné etiopatogenetické rozdelenie anémii. Takéto rozdelenie a charakterizácia je podstatné pre pochopenie chorobného procesu, ktorého vyústením je anémia. Zdanlivo rovnaká anémia (teda „rovnaké čísla“, hodnoty) môže byť príznakom úplne odlišného chorobného procesu.

Cenné je, že autorka uvádza knihu vysvetlením erythropoézy. Predstavuje najnovšie poznatky nielen o vývoji erytrocytu, ale aj o charakteristikách jednotlivých štruktúr membrány i vnútra erytrocytu na molekulovej úrovni. Vysvetľuje rozdiely fetálnej a dospeljej erythropoézy ako aj reguláciu erythropoézy na úrovni DNA. Etiopatogenetické rozdelenie anémii vyúsťuje do dvoch najrozsiahlejších kapitol: „Anémie z poruchy krvotvorby“ a „Anémie zo zvýšenej deštrukcie erytrocytov“, teda hemolytické anémie.

K anémiám z poruchy krvotvorby patria vrodené i získané ochorenia. Z vrodených anémii sa venuje pozornosť hemoglobínopatiám, talasémiám i chorobám so štruktúrnymi poruchami globínových reťazcov, akou je napr. kosáčiková anémia. Možno sa niekomu zdajú tieto choroby u nás zriedkavé, odťazité a pre Slovensko nedôležité. Opak je však pravdou. Vzhľadom ku „sťahovaniu národov“, ku ktorému niekde pomaly, niekde rýchlejšie, ale každopádne isto dochádza, zaznamenávame zvýšenú pravdepodobnosť zachytenia takýchto pacientov i na Slovensku. Ale nejde len o mobilitu potenciálnych pacientov, ide aj o mobilitu lekárov. Trvalo či prechodne pôsobí a bude pôsobiť v zahraničí veľa slovenských lekárov. A nie ďaleko na západ od našich hraníc je problematika vrodených anémii bežným chlebičkom nielen hematológa. Ťažko môže v súčasnosti hematológ odísť zo Slovenska na stáž do zahraničia bez zopakovania si tejto problematiky.

Medzi anémie z porúch červenej krvotvorby patria od pradávna anémie z deficitu niektorých základných živín, predovšetkým železa, vitamínu B12 a kyseliny listovej. Nie sú to však anémie minulosti, stále sú i budú jedným z najbežnejších typov anémii. Nedostatok základných živín sa vyskytuje i v bohatej spoločnosti, príčinou nie je len – ako by sa niekto mohol nesprávne domnievať – bieda a zlá výživa, ale i mnohé závažné (napr. autoimunitné) choroby, ktoré vedú v konečnom dôsledku k poruche vstrebávania živín. A toto je už oblasť pre internistov, diferenciálna diagnostika anémii

patrí k základným diagnostickým postupom vo vnútornom lekárstve. Až po správnej diagnóze môžeme anémiu liečiť kauzálne. Ako som uviedol už na začiatku, stretávame sa stále s bezhlavým „riešením“ v podobe podania transfúzie bez ohľadu na etiológiu ochorenia a automatické odoslanie pacienta k hematológovi. Hoci o hematologický problém vôbec nemusí ísť, napríklad ak ide o poruchu resorpcie živín pri chronickom zápalovom ochorení gastrointestinálneho traktu. Preto najmä kapitoly o anémiách z nedostatku železa, vitamínu B12 či kyseliny listovej vrelo odporúčam každému internistovi, či už sa pripravuje na internu všeobecne (postupová skúška) alebo sa chystá na špecializačnú atestáciu z vnútorného lekárstva.

Hemolytické anémie sú už špecialitou hematológa. Zachytáva ich však najčastejšie lekár – nehematológ, v prípade vrodených ochorení i pediater. Pozornosť je venovaná aj získaným, extrakorpuskulárnym hemolytickým anémiám, ktoré môžu byť spôsobené nielen autoimunitným procesom či liekmi, ale môžu sa vyskytnúť aj ako neželané následky hemoterapie. Úskalia hemoterapie, zbytočná indikácia transfúzií, to všetko sú problémy týkajúce sa každého lekára. Preto by sa mali aspoň v hrubom orientovať v tejto problematike všetci.

Samostatná kapitola sa venuje posthemoragickej anémii. Anémie, sprevádzajúce najrôznejšie choroby, anémie chronických chorôb, sú natoľko závažnou a multidisciplinárnou problematikou, že sa jej venuje logicky taktiež samostatná

kapitola. Naznačil som už úlohu pediatra v diagnostike vrodených anémií ako aj dôležitosť tejto problematiky pre geriatriciu. Logicky preto dielo pani doc. Fábryovej obsahuje samostatnú kapitolu venovanú špecifikám anémií v novorodeneckom a detskom veku ako aj špecifikám problematiky anémií v geriatrickom veku. Dielo je na záver ešte doplnené o problematiku anémií v tropických a subtropických oblastiach. Uvádajú sa laboratórne vyšetrenia a ich hodnoty a dôležitý je aj transfúziologický dodatok, ktorý by si mal prečítať naozaj každý, aby si uvedomil, že práve hematológovia a transfúziológovia sa transfúzií boja najviac a nebolo by na škodu, ak by si určitý skepticizmus v podávaní transfúzií osvojil aj širší okruh lekárov.

I keď najväčšiu zásluhu - ako vždy - má hlavný autor, iniciátor a zostavovateľ diela, poďakovať za túto veľmi potrebnú a prínosnú knihu sa patrí aj všetkým spoluautorom, skúseným pracovníkom na poli transplantológie, získaných anémií, imunoematológie, pediatrie i anestéziológie.

Dovoľujem si pani doc. Fábryovej i jej spolupracovníkom zagratulovať k vynikajúcemu dielu a širokej medicínskej verejnosti, nielen z oblasti hematológie a transfúziológie, vrelo odporučiť „Anémie“ k preštudovaniu.

*Prof. MUDr. Mikuláš Hrubíško, CSc.
Katedra hematológie a transfúziológie LF SZU*